

GOBERNAR LA OCASIÓN. PRELUDIO POLÍTICO DE LA NUEVA PLANTA DE 1707, DE JOSÉ MARÍA IÑURRITEGUI¹

Analitzar els fonaments jurídics dels decrets de Nova Planta ha interessat sempre a una part substancial de la nostra historiografia. Jesús Morales Arrizabalaga, Mariano Peset i Josep Maria Gay Escoda són, entre molts d'altres, referències d'estudi indispensables per a avaluar les vicissituds d'un profund canvi polític que alterà, per sempre, la història d'Aragó, València i Catalunya. L'any 1707 la monarquia hispànica modificà la seva estructura federativa i plural i la substituï per una altra estructura uniformista que assimilà Espanya a imatge i semblança de les «leyes de Castilla». Potser no es tracta d'una novetat temàtica, però sí que resulta suggestiva la visió general que sobre aquests esdeveniments decisius ofereix el professor de la Universitat Nacional d'Educació a Distància José María Iñurritegui. La principal virtut d'aquest llibre és que, en nou capítols i poc més de dues-centes pàgines, l'autor aconsegueix endinsar-nos en la conjuntura política que permeté el triomf de les tesis abolicionistes dels furs valencians i aragonesos. El llibre transmet la tensió del moment històric del bienni 1705-1707, que fou quan el rei Felip V decidí la sort de la Corona d'Aragó en sancionar el Decret del 29 de juny de 1707, el qual, posteriorment, serví de base legal per a articular la Nova Planta de Catalunya. Una de les novetats més sòlides formulades fou la constatació de la manca d'unanimitat existent entre els ministres borbònics en el debat polític previ a l'abolició dels furs, la qual demostra els notables desacords que hi hagueren a la Cort de Madrid quan es discutí l'abast real del càstig que calia aplicar als territoris forals. Iñurritegui no parla d'una veritable oposició a les decisions preses per Felip V, sinó de serioses diferències internes i d'iniciatives meditades subscrietes pels ministres filipistes de la Corona d'Aragó amb la finalitat de moderar la duresa del llenguatge de la repressió. Aquestes iniciatives adquiriren rellevància poc abans del triomf borbònic en la batalla d'Almansa i foren promogudes pel Consell d'Aragó i pel Consell d'Estat. En definitiva, foren dirigides per les institucions sinodals dels consells dels Àustria, els quals esgrimiren la «prudència» com a arma dialèctica dissuasiva. A partir de les nombroses consultes conservades a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid («Consejos Suprimidos»), Iñurritegui assenyala que el Consell d'Aragó intentà —entre la tardor del 1705 i la primavera del 1707— persuadir el rei de no eliminar els furs dels països forals. La prudència i la cautela foren els arguments vàlids que féu servir el Consell d'Aragó

1. Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2008, col·lecció «Historia de la Sociedad Política», 205 p.

per a dissuadir el rei de no prendre decisions precipitades, almenys mentre continués la guerra, perquè una política d'oberta repressió dificultaria la submissió dels territoris rebels i els incitaria a la resistència a ultrança. Malgrat això, Iñurritegui indica també que darrere d'aquest hàbil discurs sobre la «prudència» s'amagava una ingènua estratègia dilatòria per a guanyar temps i convèncer el rei de no suprimir els furs. I dic ingènua perquè llavors ja eren nombrosos els partidaris d'aprofitar el moment excepcional que havia provocat l'*ocassione* de la rebel·lió per a transformar els principis legals que fins aleshores havien regit la monarquia espanyola i unir, per fi, tots els regnes peninsulars sota una mateixa llei. En aquesta línia, Iñurritegui no pot deixar de comparar el curiós paral·lelisme existent entre el Decret del 1707, que permeté l'annexió de la Corona d'Aragó a Castella —apel·lant al «dret de conquesta»—, i l'Act of Union a la Gran Bretanya, entre Anglaterra i Escòcia, la qual fou aprovada pels parlaments d'ambdós països el gener del mateix any.

Rafael Cerro Nargánez
Universitat de Barcelona